

Agata Domachowska, Jan Muś, Konrad Pawłowski

COVID-19: państwa Bałkanów stopniowo znoszą ograniczenia w zakresie osobowego ruchu granicznego

W ramach działań podjętych w walce z pandemią COVID-19 państwa Europy Południowo-Wschodniej wprowadziły tymczasowy zakaz wjazdu na swoje terytorium dla cudzoziemców. Wraz z ograniczeniem rozprzestrzeniania się pandemii państwa bałkańskie stopniowo zniosły większość obostrzeń w zakresie przekraczania granic przez obcokrajowców. Otwarcie granic dla ruchu osobowego w okresie letnim stanowi istotne wsparcie dla mocno dotkniętych kryzysem przedsiębiorców z branż turystycznej, hotelarskiej i restauracyjnej, które w przypadku większości państw regionu pozostają istotnymi sektorami gospodarki.

Komentarz zawiera podstawowe informacje na temat sytuacji epidemiologicznej, otwarcia granic, transportu publicznego oraz funkcjonowania hoteli i restauracji w państwach Europy Południowo-Wschodniej (stan na 11 czerwca 2020 r.). Należy pamiętać, że przedstawione rozwiązania, ograniczenia i regulacje, implementowane przez państwa bałkańskie, mogą ulec szybkiej zmianie.

Albania

Na dzień 11 czerwca 2020 r. w Albanii odnotowano 1385 potwierdzonych przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarło 35 osób.

W ostatnich dniach w Albanii odnotowuje się kolejny wzrost zakażeń, wobec czego system opieki zdrowotnej znowu znalazł się w stanie wysokiej gotowości. Premier poinformował o możliwym ponownym wprowadzeniu godziny policyjnej, jeśli liczba zakażonych będzie się szybko zwiększać. Jednocześnie Ministerstwo Zdrowia wciąż wzywa obywateli do przestrzegania obowiązujących zasad. Wraz z początkiem czerwca rząd albański zniosł kolejne ograniczenia. Nadal jednak w Albanii obowiązują restrykcje dotyczące zachowania dwumetrowego dystansu w miejscach publicznych, a także w sklepach, oraz nakaz noszenia masek w miejscach zamkniętych.

Z dniem 1 czerwca zostały otwarte granice lądowe. Nie ma ogólnego wymogu, aby podróżni przybywający do Albanii poddawani byli kwarantannie. Kwarantanna będzie obowiązywać tylko w szczególnych przypadkach, gdy takie zalecenia zostaną wydane przez władze służby zdrowia.

Od 15 czerwca transport publiczny i międzymiastowy w Albanii będzie dostępny, jednak przy zachowaniu niezbędnych środków bezpieczeństwa – obowiązuje noszenie masek ochronnych. Ponadto w transporcie publicznym może być zajęte jedynie 70% miejsc. Wszelkie ograniczenia w przemieszczaniu się w ramach państwa także zostały zniesione. Jak na razie wszystkie loty do i z Albanii pozostają zawieszane. Zapowiedziano jednak wznowienie połączeń lotniczych z Grecją od 15 czerwca. Będą się one odbywały trzy razy w tygodniu – w poniedziałki, środy i piątki. Jednocześnie rząd zdecydował o zwiększeniu liczby personelu medycznego na wszystkich przejściach granicznych państwa.

Podjęto również decyzję o otwarciu hoteli. Plaże przy hotelach zostały otwarte 1 czerwca. Z kolei otwarcie publicznych plaż nastąpiło 6 czerwca. W ich obrębie wprowadzono konieczność zachowania stosownej odległości między ludźmi oraz określonych warunków higieniczno-sanitarnych. Plaże zostały objęte dodatkowymi środkami bezpieczeństwa. Ponadto w pobliżu obszarów turystycznych zostanie otwartych 28 letnich ośrodków

zdrowia z całodobową obsługą, aby zagwarantować bezpieczny sezon turystyczny¹. Co więcej, otwarte są tylko te restauracje i kawiarnie, które posiadają miejsca na zewnątrz. Z kolei od 1 czerwca są już otwarte centra sportowe, siłownie, kafejki internetowe, podobnie jak biblioteki i muzea. Do 23 czerwca zamknięte pozostaną kina, teatry, kluby nocne i baseny. Obowiązuje również zakaz zgromadzeń masowych. Jednocześnie warto dodać, że minister zdrowia Blendi Klosi zapowiedział możliwość przedłużenia sezonu turystycznego w Albanii do 15 listopada.

Bośnia i Hercegowina

Do 9 czerwca 2020 r. w Bośni i Hercegowinie odnotowano 2728 potwierdzonych przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarło 160 osób.

Bośnia i Hercegowina zniosła ograniczenia wjazdowe dla obywateli państw sąsiednich (Chorwacja, Czarnogóra i Serbia). Reżim graniczny dla pozostałych państw zostanie zliberalizowany indywidualnie dla każdego przypadku, w zależności od aktualnej sytuacji epidemiologicznej. Obecnie obywatele tych państw mogą wjechać do Bośni i Hercegowiny, jeśli mają uzasadnione powody biznesowe (zaproszenie osoby prawnej) lub aby wziąć udział w pogrzebie członka rodziny. W obu przypadkach konieczne jest wykonanie testu na obecność wirusa SARS-CoV-2 w ciągu 48 godzin przed przekroczeniem granicy, a także skontaktowanie się z właściwą instytucją zdrowia w gminie, do której osoby te się udają.

Od 1 czerwca lotniska w Sarajewie, Tuzli i Mostarze są otwarte. Obowiązuje zachowanie odpowiednich standardów bezpieczeństwa i higieny dla komercyjnego ruchu międzynarodowego.

Bułgaria

Na dzień 11 czerwca 2020 r. w Bułgarii odnotowano 3086 potwierdzonych przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarło 168 osób.

Bułgarskie władze 14 maja wprowadziły na okres jednego miesiąca stan epidemiczny, który zastąpił wcześniej obowiązujący (od 13 marca) stan wyjątkowy. Jednak ze względu na wzrost liczby zakażonych w ostatnich dniach (szczególnie na południu kraju) 10 czerwca podjęto decyzję o przedłużeniu stanu epidemicznego aż do końca czerwca. Niewykluczone, że jeśli będzie taka konieczność, zostanie on ponownie przedłużony.

Rozpoczęcie sezonu turystycznego w Bułgarii ogłoszono z dniem 1 czerwca. Od tego też dnia turyści z Polski mogą przyjeżdżać do Bułgarii bez konieczności odbywania 14-dniowej kwarantanny. Muszą jednak w momencie przekraczania granicy podpisać specjalne oświadczenie, że nie chorują na COVID-19, są świadomi ryzyka zachorowania na COVID-19, a także zobowiązują się do przestrzegania wprowadzonych w Bułgarii środków ostrożności. Co więcej, w razie zachorowania turyści sami będą musieli pokryć koszty leczenia. Przynajmniej do 1 lipca granice dla obywateli państw niebędącymi członkami UE pozostaną zamknięte. Wyjątek stanowią obywatele państw strefy Schengen, Wielkiej Brytanii, Serbii, Czarnogóry oraz Bośni i Hercegowiny.

W Bułgarii funkcjonuje transport publiczny, a także lotniczy. Odbywają się loty komercyjnych przewoźników m.in. do Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii czy Holandii.

Już w maju zostały otwarte pierwsze hotele, plaże i baseny – przede wszystkim ze względu na turystów krajowych. Hotele w słynnym bułgarskim kurorcie „Słoneczny Brzeg” także zostały otwarte. Są one na bieżąco dostosowywane w taki sposób, by zagwarantować turystom bezpieczeństwo. Część pokoi pozostanie wolnych, aby zapewnić miejsce izolacji dla osób zarażonych. W restauracjach nie będzie jednak konieczności przestrze-

---

¹ Zgodnie z zarządzeniem ministra zdrowia miejsca, w których zostaną otwarte letnie ośrodki zdrowia, to: Razëm, Valbonë, Tamarë, Theth, Plazhi Currila, Gjiri i Lalzit, Darëzes, Zvërnec, Qeparo, Pogradec, Rrjoll, Tale, Velipojë, Shëngjin, Durrës, Shkëmbi Kavajës, Golem, Mali i Robit, Divjakë, Plazhi i Vjetër Vlorë, Radhimë, Dhërmi, Drimadhes, Himarë, Orikum, Ksamil 1, Ksamil 2, Borsh. W ośrodkach tych służba zdrowia będzie działać całodobowo przez 7 dni w tygodniu w okresie od 15 czerwca do 31 sierpnia 2020.

gania dwumetrowej odległości pomiędzy stolikami. Wszystkie trzy plaże (północna, centralna i południowa) w kurorcie „Słoneczny Brzeg” są gotowe na przyjęcie pierwszych turystów. Parasole i leżaki są już umieszczone na piasku, a odległość między nimi jest wystarczająco duża, aby zapewnić plażowiczom bezpieczeństwo. Co więcej, na tę chwilę już 25 bułgarskich plaż oferuje darmowe leżaki oraz parasole. Ponadto w owym słynnym bułgarskim kurorcie będą działać ośrodki medyczne wyposażone w niezbędny sprzęt oraz zespół reanimacyjny. Personel pracujący na plażach będzie musiał stosować szczególne środki higieny w celu zapewnienia bezpieczeństwa turystom. Odwołanie stanu wyjątkowego pozwoliło na podjęcie działań mających na celu reaktywowanie branży turystycznej. Początkowo mogły zostać otwarte kawiarnie i restauracje, w których posiłki wydawane były na zewnątrz. Od 1 czerwca działają już restauracje przyjmujące klientów w środku. Wymóg półtorametrowej odległości między stołami zostaje zachowany. Nie ma obowiązku noszenia masek ochronnych w otwartych miejscach publicznych – obowiązuje on jedynie w pomieszczeniach zamkniętych. W Bułgarii otwarte są już także parki, muzea, kina, teatry czy restauracje. Od 15 maja zarówno w kinach, jak i teatrach będzie mogło być zajętych 50% miejsc (wcześniej było to 30%).

Chorwacja

Pandemia COVID-19 została na chwilę obecną w Chorwacji opanowana. Nowe przypadki infekcji pojawiają się jedynie sporadycznie. Według danych z 11 czerwca 2020 r. z ogólnej liczby 2249 potwierdzonych przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2 od początku pandemii odnotowano 106 zgonów.

Z dniem 28 maja Republika Chorwacji otworzyła swoje granice dla obywateli państw Europy Środkowej: Polski, Czech, Słowacji, Słowenii, Niemiec, Litwy, Łotwy i Estonii, Austrii oraz Węgier. Pod koniec maja do dyspozycji gości dostępnych było 231 hoteli i 86 kempingów. Według Chorwackiego Stowarzyszenia Turystyki w obiektach noclegowych, restauracjach i innych obiektach turystycznych zostały wdrożone wszystkie standardy bezpieczeństwa pobytu gości, zgodnie z zaleceniami chorwackich epidemiologów oraz Światowej Organizacji Zdrowia.

W celu przekroczenia granicy, oprócz dokumentów podróży, należy wypełnić odpowiednią ankietę, dostępną na stronie internetowej: <https://entercroatia.mup.hr/>. W ten sposób odwiedzający Chorwację mogą z wyprzedzeniem powiadomić o swoim przybyciu i uzyskać wszystkie instrukcje epidemiologiczne online. Władze mają zamiar wprowadzić specjalne pasy na przejściach granicznych w celu szybszego przekraczania granicy przez osoby, które taką ankietę wypełniły, wydrukowały i umieściły w widocznym miejscu z przodu samochodu. Ankieta nie jest dostępna w języku polskim.

W Chorwacji transport publiczny funkcjonuje z narzuconymi w związku z pandemią wymaganiami, takimi jak konieczność ograniczenia liczby pasażerów ze względu na nakaz zachowania półtorametrowego dystansu czy instalacja określonych barier ochronnych itp. Przywrócone zostały także połączenia promowe pomiędzy wybrzeżem a wyspami.

Hotele i restauracje są w Chorwacji otwarte, choć podlegają ograniczeniom wynikającym z zagrożenia pandemią. Dotyczą one przede wszystkim zachowania odpowiedniego, półtorametrowego dystansu między gośćmi (nakaz ten nie dotyczy członków rodzin). Władze Chorwacji wprowadziły także szereg wymogów dla właścicieli obiektów hotelowych czy lokali gastronomiczno-usługowych, podnoszących standardy dotyczące zachowania higieny i bezpieczeństwa w czasie pandemii.

Czarnogóra

Na dzień 11 czerwca 2020 r. w Czarnogórze odnotowano 324 potwierdzone przypadki zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarło 9 osób.

Już od końca maja Czarnogóra reklamuje się jako państwo „wolne od koronawirusa”. Jednocześnie w zamkniętych przestrzeniach publicznych (sklepy, markety, księgarnie, siłownie, muzea, galerie itp.) wciąż należy mieć założone maski ochronne i zachowywać dystans. Co więcej, możliwe jest uczestnictwo w różnych wydarzeniach

(sportowych, weselach, pogrzebach), organizowanych na zewnątrz lub wewnątrz. Może w nich uczestniczyć maksymalnie 200 osób przy zachowaniu dwumetrowego dystansu.

Z dniem 1 czerwca władze otworzyły granice państwa dla obywateli 130 państw. Mogą oni przyjechać do Czarnogóry bez konieczności wykonywania testów na obecność wirusa SARS-CoV-2 i odbywania obowiązkowej kwarantanny po przyjeździe. Na tej liście nie znalazła się jednak Polska, podobnie jak inne państwa, w których liczba zarażonych jest wyższa niż 25 na 100 tys. mieszkańców. Mieszkańcy tychże państw przybywający do Czarnogóry zobowiązani są do odbycia 14-dniowej kwarantanny lub samoizolacji. Granice ze wszystkimi sąsiadami zostały już otwarte. Otwarto również wszystkie przejścia graniczne oprócz jednego – Vraćenovići/Deleuša (z Bośnią i Hercegowiną) – które od 27 lutego jest zamknięte z powodu prac budowlanych. Jednocześnie ograniczenia związane z przejazdami tranzytowymi również zostały zniesione. Ponadto 5 czerwca rząd czarnogórski podjął decyzję o otwarciu granic dla autobusowych przewozów turystycznych, m.in. z Polski. Wobec tego Polacy będą mogli wjeżdżać do Czarnogóry w grupach zorganizowanych, czyli autobusami biur podróży. Z kolei cudzoziemcy przybywający niekomercyjnym transportem lotniczym muszą przestrzegać tymczasowych wymogów bezpieczeństwa: podczas wjazdu do Czarnogóry pasażerowie i załoga muszą przedstawić negatywny wynik testu na obecność wirusa SARS-CoV-2, wykonanego w ciągu ostatnich 48 godzin przed przekroczeniem czarnogórskiej granicy.

W transporcie publicznym należy mieć założoną maskę ochronną, ponadto dozwolone jest zajmowanie tylko miejsc siedzących. Międzynarodowy ruch kolejowy nadal pozostaje zawieszony.

Rząd Czarnogóry zdecydował się także na przywrócenie wewnętrznego transportu morskiego (zarówno dla osób, jak i towarów), przy obowiązku stosowania wszelkich środków ostrożności, w tym noszenia masek. Rekreacyjny transport morski również został dozwolony.

Plaże w Czarnogórze są już otwarte, ale obowiązują na nich określone obostrzenia. Mianowicie dla każdego zestawu dwóch leżaków i jednego parasola zostanie wyznaczona powierzchnia 16 m². Leżaki oraz inny sprzęt plażowy mają być codziennie dezynfekowane. Ta sama zasada dotyczy osób, które będą przebywać na plaży na własnych ręcznikach bądź kocach. Od 13 czerwca otwarte zostaną także ośrodki narciarskie w Kolašinie i Žabljaku. Przez cały sezon parkingi dla turystów mają być tam bezpłatne. Otwarto także dyskoteki, bary, kina, teatry, place zabaw.

Grecja

Grecja ma znacznie niższy wskaźnik zachorowań w porównaniu z innymi państwami śródziemnomorskimi spoza Bałkanów, stanowiącymi miejsca popularnych wakacyjnych destynacji. Na dzień 8 czerwca 2020 r. zdiagnozowano tam 3058 przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarły 183 osoby.

W Grecji implementowany jest trzyetapowy proces „otwierania” państwa na zagranicznych turystów. Do 15 czerwca międzynarodowe lotnicze przewozy pasażerskie obsługuje wyłącznie port lotniczy „Eleftherios Venizelos” w Atenach. W tym okresie wszyscy pasażerowie po przylocie przechodzą obowiązkowy test na obecność wirusa SARS-CoV-2 i muszą nocować w wyznaczonym hotelu na koszt greckiego rządu (pobyt do czasu otrzymania wyników badania). W sytuacji negatywnego wyniku osoby te zobowiązane są do odbycia 7-dniowej kwarantanny w wybranym przez siebie docelowym miejscu podróży. Jeśli wynik jest pozytywny, osoby te zobowiązane są do odbycia 14-dniowej nadzorowanej kwarantanny w miejscu wyznaczonym przez władze Grecji.

W okresie od 15 do 30 czerwca międzynarodowe loty pasażerskie będą obsługiwane przez dwa porty lotnicze, tj. wskazany powyżej port w Atenach oraz międzynarodowy port lotniczy „Makedonia” w Salonikach. Do 30 czerwca obowiązkowe badanie po przylocie, narzucony pobyt w hotelu oraz obowiązek 7- lub 14-dniowej kwarantanny będą stosowane wyłącznie wobec pasażerów przybywających z lotnisk, które znajdują się na sporządzonej przez Agencję Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Lotniczego (EASA) liście portów lotniczych zlokalizowanych na obszarach o wysokim ryzyku transmisji COVID-19 (dotyczy to m.in. lotniska w Katowicach). W stosunku do pozostałych pasażerów – przylatujących do Grecji z portów lotniczych nieznajdujących się na liście EASA – na

lotnisku będą losowo pobierane stosowne próbki w celu monitorowania sytuacji epidemiologicznej. Nie podlegają oni zatem obowiązkowym testom ani kwarantannie.

Od 1 lipca wszystkie porty lotnicze w Grecji zostaną otwarte dla lotów międzynarodowych, a pasażerowie nie będą poddawani testom ani kwarantannie. W celu monitorowania sytuacji epidemiologicznej od niektórych podróży na lotnisku będą pobierane próbki do analizy. Należy jednak oczekiwać, że w ciągu najbliższych dni władze Grecji wprowadzą dodatkowe ograniczenia w odniesieniu do podróży przybywających z państw/obszarów o wysokiej transmisji koronawirusa. Rozwiązania te będą obowiązywały od 1 lipca i zapewne będą przewidywały obowiązek wykonania testu i odbycia kwarantanny.

Na terenie greckich portów lotniczych pasażerowie zobowiązani są do stosowania masek ochronnych. Wejście do budynku głównego terminalu jest dozwolone tylko dla pasażerów z biletami (wyjątki w tym zakresie dotyczą osób nieletnich oraz pasażerów niepełnosprawnych).

Granice lądowe z Albanią, Bułgarią i Macedonią Północną będą otwarte od 15 czerwca, a od osób je przekraczających losowo pobierane będą próbki do analizy. Granica lądowa z Turcją na razie pozostanie zamknięta.

Nadal obowiązuje zakaz wpływania statków wycieczkowych do greckich portów.

W Grecji normalnie działa krajowy transport publiczny, tj. autobusy (w tym autobusy wycieczkowe), koleje, metro, tramwaje, przewozy promowe na wyspy greckie, w ograniczonym stopniu funkcjonują także krajowe loty pasażerskie. W czasie korzystania ze środków transportu publicznego pasażerowie zobowiązani są do stosowania masek ochronnych oraz zachowania fizycznego dystansu. Można podróżować po terytorium całej Grecji.

W Grecji działają hotele całoroczne i kempingi, a hotele, które funkcjonują wyłącznie w sezonie letnim, rozpoczną pracę od 15 czerwca, kiedy zostaną zliberalizowane zasady wjazdu dla obcokrajowców. Otwarte są kawiarnie, bary i restauracje, a ich klienci zobowiązani są do zachowania fizycznego dystansu. Działają też baseny i plaże. Plażowicze zobowiązani są do odpoczynku w rozproszeniu oraz zachowania dystansu. Pracownicy firm świadczących usługi plażowe muszą obowiązkowo dezynfekować leżaki, a osoby świadczące usługi z zakresu sportu i rekreacji zobowiązane są do odkażania sprzętu plażowego po każdym użytkowniku. W Grecji działają już stanowiska archeologiczne, a od 15 czerwca dla zwiedzających otwarte będą także muzea.

Kosowo

Na dzień 11 czerwca 2020 r. w Kosowie zdiagnozowano 1298 przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarło 31 osób.

Główne drogowe przejścia graniczne są otwarte dla ruchu osobowego, tj. trzy przejścia z Serbią (Merdarë/Merdare, Jarinjë/Rudnica, Dheu i Bardhë/Končulj), wszystkie przejścia graniczne z Albanią, przejście z Czarnogórą (Kulla/Rožaje) i z Macedonią Północną (tj. przejście w Hani i Elezit/Blace, które jest na razie zamknięte od strony macedońskiej). Wszystkie osoby wjeżdżające na terytorium Kosowa poddawane są na przejściu granicznym ogólnej kontroli zdrowia, która obejmuje m.in. pomiar temperatury (na granicy nie przeprowadza się testów na obecność wirusa SARS-CoV-2). Nie istnieje potrzeba odbycia kwarantanny.

Z uwagi na fakt, iż Kosowo nie jest objęte Systemem Zielonej Karty (tj. ubezpieczeniem OC za szkody wyrządzone wskutek wypadku drogowego na terytorium państwa nienależącego do UE), kierowcy pojazdów silnikowych zobowiązani są do wykupienia przy wjeździe do Kosowa (na przejściach granicznych) dodatkowego ubezpieczenia komunikacyjnego, pozwalającego na czasowe poruszanie się pojazdami silnikowymi na terytorium Kosowa (w przypadku samochodu osobowego cena ubezpieczenia na okres 15 dni wynosi 15 euro, zaś na okres 30 dni – 20 euro).

W Kosowie działa transport publiczny (autobusy, busy), obowiązują jednak ograniczenia dotyczące liczby pasażerów w pojazdach. Na razie nie funkcjonuje międzynarodowy port lotniczy „Adem Jashari”, położony 16 km od Prisztiny.

Wbrew obiegowym opiniom główne drogi w Kosowie są w dobrym stanie technicznym, ponieważ część z nich została niedawno odnowiona lub wybudowana. W efekcie turyści udający się np. do Albanii mogą bez problemu skorzystać z połączenia drogowego Merdarë–Prisztina–Prizren–Vërmicë. Odcinek nowej autostrady stanowi aż 2/3 długości tej trasy. Po albańskiej stronie granicy funkcjonuje niedawno wybudowana autostrada Morinë–Kukës–Durrës, która łączy śródlądowe Kosowo z portami albańskimi nad Adriatykiem.

W Kosowie działają hotele. Otwarte są kawiarnie, bary i restauracje, których pracownicy w zakresie świadczonych usług zobowiązani są do stosowania wzmocnionych środków higieny i dezynfekcji, a klienci – do zachowania dystansu fizycznego oraz stosowania innych środków ochronnych.

Macedonia Północna

Na dzień 11 czerwca 2020 r. w Macedonii Północnej odnotowano 3538 potwierdzonych przypadków zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarło 169 osób.

Wciąż przybywa kolejnych zarażonych COVID-19. Rząd macedoński 30 maja ogłosił nowy, ogólnopństwowy stan wyjątkowy, który ma potrwać do 13 czerwca. Nie obowiązuje już w kraju godzina policyjna ani też żadne ograniczenia w ruchu dla osób. Jednak ze względu na pogarszającą się sytuację epidemiczną w takich miastach i gminach, jak Skopje, Kumanovo, Lipkovo, Štip, Karbinci, Tetovo, Bogovinje, Brvenica, Tearce, Želino i Jegunovce, ponownie wprowadzono zakaz poruszania się, który obowiązywał od godz. 21.00 w dniu 4 czerwca do godz. 5.00 w dniu 8 czerwca. W Macedonii Północnej nadal należy zachowywać dwumetrowy odstęp od kolejnej osoby w miejscach publicznych, a także nosić maskę ochronną w miejscach zamkniętych, tj. w marketach, sklepach, bankach, na poczcie, w ośrodkach zdrowia, transporcie publicznym, a także w otwartej przestrzeni publicznej, jeśli nie jest możliwe zachowanie dwumetrowego dystansu. Co więcej, nie można gromadzić się (więcej niż 2 osoby) w miejscach publicznych. Wyjątek stanowią dzieci poniżej 14 roku życia, przebywający w towarzystwie rodziców.

Granice państwa pozostają zamknięte. Na razie jedynie mieszkańcy Macedonii Północnej mają pozwolenie na przyjazd do państwa, ale nadal są oni zobowiązani do odbycia kwarantanny – 14-dniowej lub 21-dniowej, jeśli przybywają z państw uznanych przez Ministerstwo Zdrowia za obszary wysokiego ryzyka. Co więcej, każdy przyjeżdżający musi przedstawić negatywny wynik testu na obecność wirusa SARS-CoV-2, wykonanego w ciągu ostatnich 72 godzin przed przybyciem do państwa. Od 18 marca lotniska w Macedonii Północnej pozostają zamknięte dla lotów komercyjnych. Rząd nie zapowiedział jeszcze, kiedy nastąpi otwarcie lotnisk ani granic dla ruchu turystycznego. Wciąż obowiązuje zakaz wjazdu obcokrajowców do Macedonii granicą lądową z państw sąsiadujących. Wyjątek dotyczy podróżujących, którzy mogą przekroczyć granicę macedońską, jeśli mają pozwolenie na wjazd do sąsiedniego państwa. Co więcej, nie wiadomo jeszcze, kiedy rozpocznie się znoszenie ograniczeń i jakie wytyczne będą obowiązywać w ruchu turystycznym w okresie letnim. Władze Macedonii Północnej wskazują, że możliwe jest otwarcie granic w połowie czerwca.

W Macedonii Północnej nadal obowiązują ograniczenia w międzymiastowym transporcie zbiorowym. W autobusach i pociągach może jechać jedynie połowa normalnej liczby pasażerów. W komunikacji publicznej obowiązuje rozkład świąteczny.

Niedługo mają zostać również przedstawione wymogi, które powinny zostać wdrożone przez właścicieli hoteli. Restauracje, kawiarnie, bary zostały ponownie otwarte, ale mogą przyjmować klientów tylko w tzw. ogródkach i prowadzić sprzedaż na wynos.

Serbia

Na dzień 11 czerwca 2020 r. w Serbii odnotowano 12 102 potwierdzone przypadki zarażenia wirusem SARS-CoV-2; zmarły 252 osoby.

W wyniku zniesienia stanu wyjątkowego przez parlament Serbii w dniu 6 maja oraz stopniowego łagodzenia ograniczeń w osobowym ruchu granicznym cudzoziemcy mogą bez przeszkód wjeżdżać na terytorium Serbii (21

maja zniesiono konieczność posiadania negatywnego wyniku testu na obecność wirusa SARS-CoV-2, wykonanego za granicą, oraz obowiązek posiadania specjalnego zezwolenia wydawanego przez władze Serbii). Podczas kontroli paszportowej osoby wjeżdżające na terytorium Serbii otrzymują pisemną informację na temat występowania pandemii oraz zalecanych środków ochrony osobistej.

W ograniczonym stopniu działa pasażerski transport lotniczy w ruchu międzynarodowym. Od 18 maja wznowiono loty pasażerskie na lotnisku „Nikola Tesla” w Belgradzie, zaś 22 maja na lotnisku „Konstantin Veliki” w Niszu. Obecnie obsługiwane są międzynarodowe połączenia lotnicze m.in. do Londynu, Zurychu, Frankfurtu, Wiednia i Lublany. Od 30 czerwca zostaną wznowione loty pasażerskie do Wiednia na lotnisku „Morava” w Kraljevie. Pasażerowie przebywający na lotnisku zobowiązani są do noszenia masek ochronnych oraz zachowania fizycznego dystansu. Na lotnisku mogą znajdować się wyłącznie pasażerowie. Na terenie portów lotniczych stosowane są wzmacnione środki ochronne, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa pracowników i pasażerów (m.in. dezynfekcja pomieszczeń, ruchomych schodów, wind, krzeseł, poręczy itd.).

W Serbii normalnie funkcjonuje publiczny transport pasażerski, tj. transport autobusowy, trolejbusowy i tramwajowy (transport miejski, lokalny oraz połączenia międzymiastowe). Działa także transport kolejowy (regionalne i dalekobieżne przewozy pasażerskie), który został wznowiony na poziomie ok. 30% normalnego wykorzystania tej gałęzi transportu. Przedsiębiorcy świadczący usługi przewozowe zobowiązani są do stosowania środków ochronnych (obejmujących m.in. dezynfekcję w pojazdach oraz na dworcach autobusowych i kolejowych), zapobiegających rozprzestrzenianiu się pandemii. Pasażerom zaleca się stosowanie masek ochronnych i rękawiczek oraz utrzymywanie bezpiecznej odległości. W celu zmniejszenia liczby pasażerów część miejsc w pojazdach pozostaje wyłączona z użytku.

Z uwagi na nikły popyt wiele hoteli nadal pozostaje zamkniętych, a te, które działają, są faktycznie puste². Normalnie działają kawiarnie, bary i restauracje. W lokalach oraz na terenie zewnętrznych ogródków restauracyjnych obowiązuje konieczność stosowania środków zapobiegawczych i ochronnych w odniesieniu do pracowników i klientów. Mają one na celu zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych i higienicznych. Przedsiębiorcy, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie gastronomii (sprzedaż żywności i napojów), mogą prowadzić ją pod rygorem implementacji stosownych środków ochronnych przez pracowników. Obejmują one m.in. obowiązkową dezynfekcję pomieszczeń, obowiązkową dezynfekcję mebli, maszyn, narzędzi i urządzeń po usłudze świadczonej każdemu użytkownikowi, korzystanie z masek i rękawic ochronnych przez pracowników, konieczność utrzymania co najmniej dwumetrowej odległości między klientami, a w przypadku mniejszej odległości – obowiązek świadczenia usług z wykorzystaniem barier szklanych, plastikowych lub podobnych. Przepisy przewidują także obowiązkowe korzystanie z masek ochronnych przez klientów w pomieszczeniach lokali.

Słowenia

Pandemia COVID-19 została na chwilę obecną w Słowenii opanowana. W dniu 15 maja 2020 r. rząd Słowenii przyjął rozporządzenie potwierdzające zakończenie epidemii COVID-19, ogłoszonej 12 marca. Słowenia jest pierwszym państwem członkowskim UE, które ogłosiło koniec epidemii. Wszelkie dodatkowe środki zostaną podjęte na podstawie dynamiki sytuacji epidemiologicznej w Słowenii i za granicą.

Obywatele Unii Europejskiej mogą wjechać do Słowenii bez obowiązkowej 14-dniowej kwarantanny, jeśli mają stałe lub tymczasowe miejsce zamieszkania w Słowenii, posiadają tutaj nieruchomość lub środek transportu wodnego, zarezerwowali zakwaterowanie lub podlegają jednemu z 17 innych wyjątków.

² W dniu 29 maja prezes Stowarzyszenia Przedsiębiorców Branży Hotelarsko-Restauratorskiej Serbii (HORES) Georgi Genov wskazywał na złą sytuację tego sektora gospodarki, stwierdzając m.in., że ze 110 hoteli w Belgradzie dotychczas otwarto jedynie 35 i pozostają one niemal całkowicie puste.

Z dniem 1 czerwca ponownie otwarto wszystkie miejsca zakwaterowania, kempingi i restauracje. Wznowiono usługi gastronomiczne, w tym z obsługą wewnętrzną, pracę agencji turystycznych, przywrócono wycieczki z przewodnikiem, transport turystyczny, otwarto baseny, centra wellness, kluby fitness itp.

Dyskoteki i kluby nocne pozostaną tymczasowo zamknięte. Najkrótszy czas otwarcia sklepów spożywczych to od 8.00 do 18.00. Wszystkie sklepy, z wyjątkiem stacji benzynowych i aptek, są zamknięte w niedziele i dni wolne od pracy. Noszenie masek ochronnych jest obowiązkowe w zamkniętych przestrzeniach publicznych, a także tam, gdzie odległość między osobami jest mniejsza niż półtora metra, oraz w środkach transportu publicznego.

Wnioski

Wskutek wybuchu pandemii COVID-19 turystyka stała się jednym z najbardziej dotkniętych sektorów gospodarki państw bałkańskich. Szansą na przynajmniej częściowe zmniejszenie strat pozostaje wsparcie ekonomiczne ze strony władz państwowych, otwarcie granic dla ruchu osobowego oraz przywrócenie połączeń lotniczych.

Mimo wyjątkowo niekorzystnej sytuacji wynikającej z nadal trwającej pandemii, władze oraz przedsiębiorcy z branż turystycznej, hotelarskiej i restauracyjnej oczekują, że wdrażane nadzwyczajne środki zapobiegawcze i ochronne w środkach transportu, hotelach, barach, restauracjach, na plażach, w muzeach i innych miejscach publicznych zachęcą do przyjazdu turystów zagranicznych i pozwolą na „uratowanie” sezonu turystycznego. Świadomi tego przedsiębiorcy nierzadko wprowadzają dodatkowe standardy bezpieczeństwa, starając się w ten sposób uspokoić i zachęcić potencjalnych klientów. Prowadzi to do wniosku, że lęk przed wirusem z jednej strony ogranicza i modyfikuje funkcjonowanie międzynarodowej turystyki zorganizowanej, z drugiej zaś wymusza podniesienie jakości i poziomu bezpieczeństwa świadczonych usług.

Otwarcie na turystów zagranicznych niesie ze sobą ryzyko wzrostu zachorowań. W efekcie państwa regionu, liberalizując ograniczenia w ruchu granicznym, starają się znaleźć rozsądną równowagę między bezpieczeństwem zdrowotnym własnych obywateli, zadowoleniem i bezpieczeństwem turystów oraz interesem ekonomicznym.